

Bert van der Meer, voorganger in De Duif: "Ik open mijn innerlijke belevingswereld voor anderen."

'Laatst danste een zwart vriendje van me halfnaakt een gebed'

De Duif: een club eigenwijze zoekers

'WE BALANCEREN OP HET RANDJE'

Tekst: Frieda Pruim Beeld: Aya Musa

Koranteksten reciteren, een Boeddhabeeld op het altaar, halfnaakt een gebed dansen, een gospelviering – het kan allemaal in de Amsterdamse basisgemeente De Duif, vroeger 'de kerk van Jos Brink'. Alle dogma's hebben ze losgelaten. Hoe ga je dan verder?

Je kunt niet méér luisteren dan je stil kunt zijn en aandacht hebt," zegt voorganger Diana Vernooij in haar overweging voor vijftig bezoekers. "God is de stilte en het luisteren. God is de Aanwezigheid die ons leven tot bloei luistert." Daarna delen we brood en wijn, op de klassieke manier: we ontvangen van Vernooij een stukje matze dat we in de wijn dopen. We sluiten af met een 'gebed om liefdevolle vriendelijkheid' dat ik herken als boeddhistische meditatietekst.

"Een prachtige dienst!" zegt boekverkooper Henk Koster (58) bij de koffie met cake. "Deze kerk is niet zo bijbels, en ik vind het fijn dat er leken voorgaan, geen priesters of dominees." Het gepensioneerd echtpaar Meijrood houdt van de ongedwongen sfeer en open houding. "Geen dogma's en schuld en boete. Daar hebben we genoeg van gehad."

Pretentieloos

Vernooij (56), manager in de maatschappelijke opvang, stapte als puber uit de katholieke kerk omdat zij de diensten 'inhoudsloos' vond. Maar toen op haar 27ste haar moeder overleed, werd ze getroffen door de katholieke afscheidsviering.

"Ik zag ineens wat de waarde van kerk-zijn

was, ook al was dat bedolven onder moralisme en burgerlijkheid." Ton Wiemers (*zie kader*) raadde haar aan eens in De Duif te gaan kijken. "Daar voelde ik me meteen thuis. Het pretentieloze sprak me aan, en dat de Duiven alles zelf deden: schoonmaken, de kerk verhuren en voorgaan."

Ze typeert De Duif als 'een club eigenwijze zoekers, die de religieuze traditie probeert te vernieuwen'. "Op dit moment doen we dat door andere religies een plaats te geven in onze vieringen. Daarin zijn we volgens mij uniek in Nederland. We gaan niet in gesprek maar geven het geloof samen vorm. Ik denk dat daar de toekomst ligt."

Zelf profileert ze zich sinds vijf jaar als christen én boeddhist. In het begin riep dat vragen op. "Ik kreeg kritiek toen ik een Boeddhabeeld op het altaar had gezet. Een stilteviering vonden sommigen eerst ook niet kunnen; stil zijn vonden ze eng."

Christendom en boeddhisme gaan volgens haar allebei over leven met een zuiver hart. "Ik ben gepokt en gemazeld in het christendom. Dat krijg je er niet meer uit. Dat je bijbelteksten altijd kunt verbinden met het hier en nu, vind ik fascinerend. De opbouw van de liturgie vind ik sterk. Daarin komt geest en gevoel samen. Het boeddhisme biedt hulpmiddelen voor ontspanning. Het leert je bij ellende aanwezig te zijn en geen nieuw lijden te veroorzaken. Daar gaan al mijn vieringen over. Ik geloof niet in God als een persoon. Ik vergelijk God met de volheid van de leegte in het boeddhisme waaraan je je kunt overgeven."

Hemeltje

Twee zondagen later ben ik opnieuw bij De Duif. Sint Maarten is te gast in de eigen kerk aan de Prinsengracht. Het thema is delen en er wordt – net als in andere kerken wordt – eten ingezameld voor de Voedselbank. De gemiddelde leeftijd van de bezoekers is vandaag jonger. Zij hebben een stuk of tien kinderen meegebracht. Mijn vijfjarige buurjongetje Cosimo – zwarte huidskleur, blauwe bril – is gefascineerd door het thema. "Ik heb geld meegebracht," vertrouwt hij me toe. "Wie in deze kerk heeft weinig geld, mama?"

Marina Slot, al 21 jaar voorganger,

Diana Vernooij: "Een stilteviering vonden sommigen eerst niet kunnen; stil zijn vonden ze eng."

vertelt in haar welkomstwoord dat ze deze week in een overvolle Duif afscheid hebben genomen van voorzitter Hedwig Buren, die 51 jaar oud is overleden. Dan nodigt ze de kinderen uit om vooraan op de grond te komen zitten. Van achter een gordijn komt voorganger Bert van der Meer in de gedaante van Sint Maarten tevoorschijn, met rode mantel, blote benen en een indrukwekkend groot zwaard. Hij demonstreert hoe Sint Maarten een deel van zijn mantel afsneed om die aan een naakte zwerver te geven.

In het Hemeltje, een ruimte boven de kerk, maken de kinderen tekeningen van dingen die je kunt delen voor de mensen die een tas voor de Voedselbank hebben gevuld: bloemen, ballonnen, bedden en eten. "Je kunt ook een leven delen," zegt Vilou (8). "Wat doe je als je een leven deelt?" vraagt Van der Meer. "Samen leven," zegt Hannah (8). "Of logeren," zegt Cosimo.

Van der Meer (42), vader van drie jonge kinderen, maakte in 1998 kennis met De Duif. "Ik ben katholiek opgevoed, ➔

mijn vrouw Marian heeft weinig kerkelijke achtergrond. Zij stelde voor om eens naar de kerk van Jos Brink te gaan. Het sprak me aan dat er veel kon en dat iedereen gelijk was. Een paar jaar later verloren we ons eerste kindje. Dat hakte erin. Toen zijn we teruggegaan naar De Duif om ons verdriet te delen. We voelden ons gekend en gehoord."

Vorig jaar werd Van der Meer, in het dagelijks leven als zzp'er bezig met financiën, gekozen tot voorganger van De Duif, iets totaal anders dat hij als heel verrijkend ervaart. "Ik open mijn innerlijke belevingswereld aan anderen. Die blijken dat inspirerend te vinden."

Kinderen en jonge mensen bij De Duif betrekken ziet hij als zijn corebusiness. "Van de andere zeven voorgangers hebben er maar twee kinderen en die wonen niet meer thuis. Daardoor is er weinig aandacht aan kinderen besteed. We hebben al wel jaren een kinderkerstviering waar honderden kinderen en hun ouders op afkomen. Vorig jaar ben ik een kinderkerstkoor begonnen. Ik vind het geweldig dat zoiets aanslaat. Zo heb ik onlangs ook een gospeldienst georganiseerd. Bij het slotlied 'O happy day' stond de halve kerk met z'n armen te zwaaien."

Sint Maarten-viering in De Duif, november 2012.

Watje

De volgende dag ben ik bij de wekelijkse 'open liturgieavond' in het Hemeltje. Vanavond zijn er acht vrouwen en vier mannen, een tamelijk trouwe club, die elkaar in plat Amsterdams met gevatte opmerkingen de loef afsteken. Maar als voorganger Jan Andreae het gesprek brengt op de Sint-Maartenviering, zijn de complimenten niet van de lucht, en als hij iemand vraagt de bijbelteksten van de volgende viering voor te lezen, valt er tot mijn verbazing een bijna gewijde stilte.

Andreae vertelt dat hij voorgaat met de Koptische christen Domenica Ghidei Biidu, die op haar vijftiende uit Eritrea is gevlucht en nu rechter is in Utrecht. Het thema van de viering is *Vertrouwen tot in lengte van dagen*. "Dominica vertelde dat ze toen ze in Nederland aankwam alleen een tandenborstel had en psalm 23, 'De Heer is mijn herder'. Daarom hebben we deze tekst gekozen."

De andere bijbeltekst gaat over Jezus

“We gaan niet met elkaar in gesprek, we geven het geloof samen vorm”

die zich verlaten voelt door God. "Wat een grote tegenstelling," reageert Lida Alberse, "tussen 'De Heer is mijn herder' en 'Mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten'." "Terwijl Jezus toch niet direct in de categorie watje valt," reageert dirigent en voorganger Henk Kemper. De discussie gaat alle kanten op: van pesten naar prostitutie en van haat tussen religies naar de aandrang een stiefvader te vermoorden. Andreae rondt af: "Iedere vader is ook een slachtoffer. De vraag is of je terug durft te gaan naar vertrouwen. We zeggen vaak dat we dat doen, maar diep van binnen is

het soms maar heel mager aanwezig. Het vraagt dagelijkse oefening."

Terwijl de wijn wordt ingeschonken vertelt coach en veranderkundige Andreae (55) dat hij sinds zijn gereformeerde jeugd geen kerk meer van binnen had gezien, toen oud-collega Marina hem in 2010 vroeg om een keer voor te gaan in De Duif. Daarna vroeg ze of ze hem mocht voordragen als voorganger. "Ik dacht dat ik toch niet genoeg stemmen zou krijgen als onbekende, maar die kreeg ik wel. Het is dus een beetje een ongelukje. Maar dit is een krakerskerk waar jarenlang asielzoekers zijn opgevangen. Dat past bij mijn eigen engagement. Religieus gezien voel ik me het meest boeddhist."

"Multireligiositeit is mijn persoonlijke missie," zegt Andreae, die onder meer trainingen geeft in Israël, de Balkan en Arabische landen om mensen nader tot elkaar te brengen. "Deze zomer bij het begin van de ramadan ben ik met een

imam voorgegaan, die reciteerde uit de Koran. Moslimvrouwen deelden rozen uit en een jonge moslima vertelde wat de ramadan voor haar betekent. Toen zijn er mensen weggelopen. Daarover ga ik niet in discussie, maar ik doe het nog eens. Dan went het wel."

Andreae liet Jiddische liederen zingen, introduceerde bikram yoga in de kerk en danste de tango. Op 23 december ging hij voor samen met cabaretière Lenette van Dongen, die laatst tijdens een viering kwam binnenlopen. "Ik kies altijd een gastvoorganger van buiten omdat die een eigen netwerk meebrengt en zo het publiek vergroot. Laatst danste een zwart vriendje van me halfnaakt een gebed. Dat was op de rand: heel mooi, maar ook wel een beetje shocking. Als voorgangers blijven we binnen het format van liturgische liederen, overweging en breken en delen, maar verder hebben we alle ruimte." ●

'De kerk van Jos Brink'

De Amsterdamse basisgemeente De Duif ontstond in 1974. De Haarlemse bisschop Zwartkruis wilde de rooms-katholieke parochiekerk op de Prinsengracht sluiten. Dat pikten de parochianen niet. De jongeren onder hen besloten het gebouw te kraken. Het parochiebestuur kreeg hulp van – toen nog – priester Ton Wiemers. Hij stimuleerde leken om met hem voor te gaan. Later trok hij zich terug om de parochianen te stimuleren helemaal op eigen benen te gaan staan. Gaandeweg werd de gemeenschap progressiever en geëngageerder. Uitgeprocedeerde asielzoekers werden opgevangen. Ook protestanten raakten betrokken.

De Duif ging werken met vrijwillige lekenvoorgangers die jaarlijks door de gemeente ('de Duiven') worden gekozen. Cabaretiër

Jos Brink, voorganger van 1984 tot zijn overlijden in 2007, zorgde er mede voor dat de gemeente een grote aantrekkingskracht kreeg op homo's en lesbiennes. De Duif was een van de eerste gemeenten waar verbondsvieringen voor hen werden gehouden. Vier van de huidige acht voorgangers zijn homo of lesbo. De Duiven beheerden de kerk tot eind jaren negentig. Toen vroegen ze Stadsherstel Amsterdam de kerk te kopen van het bisdom. Stadsherstel restaureerde het gebouw en zorgt nu voor schoonmaak en verhuur. Een paar zondagen per jaar moet De Duif uitwijken naar de Amstelkerk. De rest van het jaar is de kerk op zondag beschikbaar voor de basisgemeente, in ruil voor een flinke huur.

Meer info: www.deduif.nl